

El Consell General Interinsular, oblidat

En un absolut silenci. Així va passar el trentè aniversari de la creació del Consell General Interinsular (CGI), la primera institució d'autogovern de les Illes a l'edat contemporània. És cert que el dia en què s'esqueia l'aniversari –28 de juliol– era de ple estiu i pràcticament tothom feia vacances. Gens adient per a actes commemoratius. Però, havent començat ara el curs polític, tampoc ningú no ha tingut un mot de record pel CGI.

Preconstitucional. El valor polític del CGI rau en el fet que era una institució d'autogovern prèvia a la Constitució espanyola i que oferia un ordenament institucional propi força diferent del de l'autonomia posterior (1983). Nominalment són iguals, però en el fons difereixen. L'antic CGI era la unió dels tres consells insulars. És a dir, era, per a dir-ho d'alguna manera, una mena de confederació. Un entramat institucional propi creat de baix a dalt, en el qual la base era cadascuna de les illes. No s'elegia directament el CGI, sinó els consells de cada illa que, després, s'ajuntaven en l'organisme

Es compleixen, entre el silenci general, trenta anys de la primera institució d'autogovern balear contemporània.

comú. Amb aquest sistema es varen celebrar les primeres i úniques eleccions al CGI, el 1979 –juntament amb les primeres municipals. Es tractava d'un model organitzatiu absolutament insularitzat que aleshores moltes veus el veien més lògic, atès que a les Balears els ciutadans se senten identificats amb el sentiment de pertinença a cada illa: poca gent es diu *balear*, sinó que s'usa en gentilic d'illa. En sintonia amb aquest sentiment, el poder autonòmic quedava establert a cada illa. En canvi, amb l'Estatut d'Autonomia del 1983 el poder és del conjunt balear, mentre que els consells insulars esdevingueren institucions autonòmiques de segona fila. A la reforma de l'any passat, els ens insulars obtingueren més bona consideració, de rang autonòmic clar, però

l'essència organitzativa no s'alterà, tot i que s'ha de dir que les competències que van prenent els consells els doten d'un poder que mai no havien tingut.

Però, tornant a l'antic CGI, aquella incipient organització de l'autogovern feia esperar a molts, especialment als nacionalistes, que la futura autonomia vindria d'un desenvolupament directe de l'ens preconstitucional. I no va ser així. En el camí entre el CGI i l'autonomia hi quedaren moltes esperances nacionalistes.

Del CGI a l'Estatut. La creació del CGI va ser celebrada com un acte de gran transcendència social i política. Al castell de Bellver, a més de tots els membres de la institució, hi havia el president de la Generalitat catalana, Josep Tarradellas, i alts representants de la Diputació d'Aragó i del Consell General Valencià, en una mostra simbòlica d'unió amb la història comuna dels territoris de l'antiga corona catalano-aragonesa. Mai més no s'ha fet un acte d'aquesta rellevància política amb la presència d'alts representants de cada un dels territoris. A banda, la presència de personalitats del món cultural català –com Joan Miró, Francesc de Borja Moll, Josep Maria Llompart...– i també espanyol –per exemple, Camilo José Cela– atorgaren a l'acte una importància social i mediàtica que poques vegades un esdeveniment polític ha tingut.

És cert que aquell CGI era criticat per una part important del nacionalisme i de l'esquerra perquè no era allò per a què s'havia lluitat des de feia tants d'anys. I també és ver que el seu president, Jeroni Albertí, havia dit amb franquesa a la premsa, sobre la capacitat autonòmica de poder real del CGI, que “nosaltres fèiem saber al govern [espanyol] quina era el nostre desig, però era ell que decidia”. Una situació que va ser normal durant tot el procés negociador. D'ençà de les primeres eleccions –15 de juny del 1977–, els electes –senadors i diputats– s'havien constituït en Assemblea de Parlamentaris, la qual, després, amb els mateixos membres, formaren

El president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas, felicitava el president del CGI, Jeroni Albertí, davant el ministre espanyol Manuel Clavero, el 28 de juliol del 1978.

Lliurament del projecte d'estatut d'autonomia de les Balears al president del Congrés espanyol, Landelino Lavilla, el desembre del 1981.

—d'acord amb un decret llei del govern espanyol, aprovat el 2 de juny del 1978— el CGI.

L'objectiu bàsic de l'Assemblea era assolir l'autonomia. No fou possible més que amb la fórmula de la dita preautonomia, sense pràcticament cap competència i encara amb manco recursos. D'aquí venia la queixa dels sectors que s'havien mostrat més actius en la lluita per l'autonomia política, com els nacionalistes (el PSI, que després fou els dos PSM: de Mallorca i Menorca) i els més esquerrans (PCE). Però, malgrat tot, el CGI era la primera institució d'autogovern d'ençà de la pèrdua de les institucions pròpies.

Amb les eleccions preautonòmiques del 1979, el CGI quedava legitimat a través de l'elecció directa dels seus membres. La distribució per partits no canviava gaire en relació amb els resultats de les eleccions espanyoles del 1977. Perquè la UCD (Unió del Centre Democràtic, partit de centre-dreta liderat a Espanya pel president del govern d'aleshores, Adolfo Suárez, i a les Balears pel president del CGI, Jeroni Albertí) guanyà àmpliament aquelles

eleccions, seguida del PSOE, PSM, Aliança Popular (avui PP) i Partit Comunista d'Espanya (avui dins EU). Amb els nous electes, el CGI havia de negociar la futura autonomia, que, segons tots els partits excepte AP, havia d'aspirar a tenir la màxima quota d'autogovern possible: la que oferia l'article 151 de la Constitució aprovada el desembre del 1978.

Tanmateix, el 1981 tot s'espallà. Després de l'intent de cop d'estat a càrrec d'un tinent coronel de la Guàrdia Civil, el mes de febrer, el govern Suárez fa anques enrere quant a la descentralització. Enmig d'una contínua remor de sabres, el rei d'Espanya reuneix els principals líders polítics per demanar-los que no estirin més la corda autonòmica. El resultat és la involució, que afectarà més les autonomies que no són considerades històriques —totes menys Galícia, el País Basc i Catalunya—, entre les quals hi ha les Balears. Seguint les ordres de les seves centrals, tant UCD com PSOE canvien d'opinió. Rectifiquen la voluntat que havien expressat sempre d'assolir l'autonomia més plena —per l'article 151

de la Constitució— i es conformen amb el sostre d'autogovern menor —el de l'article 143.

Per acabar de complicar-ho, a les eleccions espanyoles del 1982, UCD s'enfonsa i emergeix AP com a segon partit a les Illes. El socialistes, guanyadors a les urnes, hauran de negociar l'Estatut amb els conservadors. AP sempre s'havia mostrat contrària a l'autonomia política en general, fins al punt que al final no votà a favor de l'Estatut balear, sinó que s'hi abstinué. Paradoxalment, fou AP, el partit antiautonomista, el que formà el primer govern autonòmic balear.

Malgrat totes les renúncies, tots els entrebancs, totes les esperances frustrades, el fet és que el CGI fou el primer autogovern que tingueren les Balears a l'època contemporània. Si més no per això hauria merescut de ser recordat. Però el cas és que, ara que s'escauen els 25 anys de l'autonomia, ningú no se n'ha volgut recordar del seu antecessor, el Consell General Interinsular.

Miquel Payeras